VZDĚLÁVACÍ NADACE JANA HUSA

Andrea Švecová, Gymnázium Budějovická, Praha

Jiří Kolář

(kapitola Konec klovajícího orla – úryvek z práce)

Až do konce svého života zůstal Kolář pozorným a kritickým divákem dění ve světě. Četl tisk (Lidové noviny, Týden), sledoval televizi, především dokumenty o umění, iluze o kulturnosti českých poměrů ale věru neměl: ***„Co ví dnešní politik, bohatec, o české současné hudbě nebo o umění? Nejsou to jen panáci? Oblbovači v kravatách?“*** a v březnu 2001 si zapsal: ***„Noviny otiskly seznam duchovních vůdců národa. Není to spíš seznam většiny duchovních prdelí?“*** Je to řečeno tvrdě, ale je to výstižné a u Koláře by shovívavost překvapila. Bez ohledu na docenění v pozdních letech nebyla přehrada mezi ním, „očitým svědkem“ bolesti světa, a světem úspěchu a moci nikdy zasypána.

Již jsem zmiňovala složitou cestu knihy Prométheova játra od sepsání roku 1950, k, něžně řečeno, „opožděnému vydání“, po listopadu 1989. Poslední vydání, které jako devátý svazek Díla Jiřího Koláře editoval Vladimír Karlík, pak otevřelo některé starší škrty a dalo tak až roku 2000, po půl století, Kolářovu textu definitivní podobu.

To už ovšem byla na základě kritického ohlasu považována Pormétheova játra za „vrcholné dílo české poezie druhé poloviny 20. století“. Dílo, které bylo aktuální reakcí na dobovou situaci v roce 1950, tím osvědčilo svou životnost, ne-li nadčasovost. Zároveň ovšem jeho stále trvající provokativnost, která nalézá přímé odpovědi na přímé otázky a dokáže čtenáři vehnat do tváře nepřiznaný stud a výčitky svědomí, svědčí o stavu společnosti, jíž od té doby už nikdo (s esejistickou výjimkou Pamětí Václava Černého a snad i básnickou Ivana Diviše) nedokázal říci zpříma takové věci jako Kolář.

Sám autor tak dnes budí hluboký respekt, ale nenašel následovníka, jeho důraz na etiku v životě i umění by většina nejraději považovala za relikt z doby dinosaurů. Jiří Kolář však věřil, že přijde doba, ***„kdy se bude jasněji rozeznávat, kdo je skutečným umělcem“***, protože ***„napodobitelům je umění španělskou vesnicí“.*** Věřme, že se Kolář nestane falešným prorokem. Závisí na tom ostatně i budoucí přijetí jeho tvorby a zdá se, že i budoucnost umělce vůbec.

Kolář kdysi řekl, že *„pronadával celý život“,* což ale povýšeno na umění a tvorbu vlastně tvoří mravní jádro jeho rozsáhlého díla. Když nadává básník „básnicky“, znamená to,

že není lhostejný. ***„Lhostejnost je největším hříchem každého umění“*****,** psal Kolář už ve svých prvních knihách koncem 40. let a s tímto imperativem také ze světa odcházel. Když v roce 2000 reaguje na mánii anket a bilančních žebříčků, napíše: ***„Od zhoubnosti koncentráku k vítězství kýčů. Největší události století? O umění ani slovo“.*** To umění, s kterým žil Kolář, ovšem možná pomíjí stejně jako vzpomínky na minulé století. Bylo to umění vážnosti, které bralo svou sílu a étos z hrozných podmínek a nelidských režimů, vedle nichž se rodilo a proti nimž hájilo lidskou svobodu a důstojnost. Hrůza ze světa samozřejmě nepomíjí, naopak, ale má jinou podobu než za vlád totalit. Moderní umění, to „kolářovské“, tedy objevitelské a nepokojné, se loučí se svou rolí, kterou sleduje a které rozumí stále menší publikum.

Jiří Kolář zemřel roku 2002 ve věku nedožitých devětaosmdesáti let ve svém pražském bytě na celkové vysílení organismu. Skutečně, nejen symbolicky, se Kolářovou smrtí uzavřela jedna kapitola českého života s uměním a v umění. Záznamy, které si vedl v posledních letech, jsou dohasínajícím epilogem této skvělé éry, ornitologicky řečeno: éry klovajících orlů.